

pripremljeni uzorci izloženi su prvo umjetnom starenju, a nakon toga uronjeni u vodu na 10 minuta. Crvena i zelena tinta ostale su nepromijenjene, crna tinta je djelomično ostala na papiru, dok se plava i ljubičasta razlila. Uzorci pripremljeni na spomenuti način, izloženi djelovanju svjetla, nisu se bitno promijenili za razliku od kontrolnih, koji su dosta izbljedili. Ovaj vrlo interesantan prikaz pokazuje nam kojim pravcem treba ići kod traženja sredstava za fiksiranje tekstova pisanih suvremenom tintom.

U drugom kraćem prikazu E. I. Gal'brajsh opisuje tok restauriranja jednog olovnog pečata iz 15. st. služeći se metodama H. J. Plenderleith-a, opisanom u njegovoj knjizi: *The Conservation of Antiquities and Work of Art*.

Isti autor u trećem prikazu spominje mogućnost upotrebe polivinilalkohola kao ljepljiva. Prednost polivinilalkohola pred drugim ljepljivima je da on daje neutralnu reakciju (pH 7-7,6) koja se bitno ne smanjuje ni nakon umjetnog starenja, povećava mehaničku čvrstoću papira više nego na prijelatina ili natrijeva sol karboksimetilceluloze, djelovanjem svjetla mu se kiselošću isto ne povećava bitno. Nedostaci su mu da je vrlo higroskopian, a osim toga ima žućkastu nijansu, pa nije dobar za lijepljenje vrlo bijelog papira.

T. Ribkin

SBORNÍK ARCHIVNÍCH PRACÍ. Godina XIII, 1963, br. 1—2. Izdaje

Arhivska uprava Ministarstva unutrašnjih poslova, Prag

Svaki je broj ovoga, dobro uređivanoga, časopisa podijeljen u četiri dijela: dokumenti, članci, materijali i vijesti. Prilozi u sva četiri dijela zanimljivi su po sadržaju i temeljiti po načinu obradbe.

Broj 1.

Dokument:

Suradnja njemačkih građanskih stranaka s henleinovskim fašistima u godinama 1933-1935 (Franjo Stépán). U uvodu ovoga priloga spominju se pokušaji njemačke historiografije da odgovornost za utiranje puta njemačkom napadaju na Čehoslovačku republiku prebaci isključivo na henleinovske fašiste jer su se tobože ostale — tj. građanske — stranke sudetskih Nijemaca držale po strani. Međutim, iz brojnih dokumenata koji su ovdje objavljeni na izvornom njemačkom jeziku izlazi jasno i nedvojbeno da su sve sudetske njemačke stranke (uključivo i agrarci) složno i po unaprijed dogovorenom planu utirale put napadaju Hitlera na Čehoslovačku.

Članci:

Okupatorsko sudstvo u češkom pograničnom kraju i njegov razvitak 1938-1945 (Jaroslav Macek). U ovom je članku prikazana organizacija, struktura i metoda njemačkog nacističkog sudstva u okupiranoj Češkoj. Najprije se govori o stvaranju nacističkog sudskog aparata, zatim o utvrđivanju toga aparata, onda o ujedinjavanju sudske uprave (1943), iza toga o ograničenju i rušenju sudskih organa i konačno o rasulu nacističkog sudskog aparata.

Pregled razvitka javne uprave u Spiši (Ivan Chalupecký). Ovdje je ukratko prikazana najstarija povijest Spišinske županije (Szepesvármegye) koja je nekada bila pogranična županija sjeverne Ugarske, a danas se to područje nalazi u Slovačkoj i zato s pravom pripada slovačkoj povijesti.

Proučavanje povelja Vaclava IV (Ivan Hlavaček). Ovo je dulji članak koji se provlači kroz nekoliko brojeva »Sbornika.« U broju 1. g. 1963. nalazi se već sedmi dio toga članka. U ovom su dijelu prikazane dvije zbirke formula (collectarii formarum) koje su se upotrebljavale kod sastavljanja dokumenata u kancelariji češkoga kralja Vaclava IV.

Materijali:

Porezni registri i porezi 1567 (Josip Kollmann). Ovo je jedan od najstarijih i najpotpunijih sačuvanih poreskih popisa u Češkoj. Pisac je na kraju dodao abecedni popis poreskih obvezanika, koji je popis sam sastavio.

Prilozi kartografiji čeških zemalja u XVII i XVIII st. (Franjo Roubík). Pisac napominje da u raznim češkim arhivima, bibliotekama i muzejima ima veliko mnoštvo starih mapa koje su nastale radi ekonomskih potreba i zbog pravnih sporova među feudalcima, a do danas nisu ni inventarizirane ni popisane u kartoteci pa prema tome ni pristupačne znanstvenom istraživanju. U ovom prilogu pisac najprije iznosi 7 zanimljivih primjera iz kartografske povijesti (tako mapiranje Dunava i drugih plovnih rijeka na početku XVIII st.), zatim opisuje 66 važnijih mapa (geografskih karata) koje su izrađene u Češkoj, uglavnom u XVIII st.

Češki vladarski pečat kralja Ladislava — njegov opći crtež (Franjo Beneš). Pisac opisuje dva tipa većega kraljevskog pečata i jedan tip manjeg kraljevskog pečata. Pečati su reproducirani u prilogu na boljem papiru.

Na kraju 1. broja, među »Vijestima«, prikazana su na 20 strana temeljna pravila za rad u državnim arhivima SSSR.

Broj 2.

Dokumenti:

Dokumenti o nacističkoj politici istrebljivanja ljudi (Karlo Fremud). Ovdje su objavljeni važniji, opći dokumenti, pisani izvornim njemačkim jezikom, iz kojih se vidi da su njemački nacisti namjeravali češke zemlje posve germanizirati odn. Čehe u Češkoj i Moravskoj posvema zatrti.

Članci:

Prilog o razvitku i organizaciji okupatorske uprave u češkim zemljama godine 1939-1945 (Stanislav Šisler). Ovdje je ukratko na 50 strana opisana njemačka okupatorska uprava u češkim zemljama (proglašenje protektorata, cilj okupatorske uprave, opća karakteristika te uprave).

Vrhovni organi državne vlade i uprave u Slovačkoj 1938-1945 (F. Bielík i J. Sopko). U ovom je članku prikazana organizacija i djelovanje sabora, predsjedništva vlade, ministarstava (unutrašnji poslovi, školstvo i narodna prosvjeta, socijalna skrb i zdravstvo, pravosuđe, gospodarstvo, promet).

Razvitak uprave državnih šuma i posjeda iza g. 1918 (A. Turek — J. Görner). Pisci su prikazali upravu državnih šuma i državnih posjeda ili vlastelinstava od g. 1918-1948 (u daljnjem broju slijedi nastavak), i to tako da je najprije opisano stanje u Prvoj republici, zatim u doba okupacije i onda u Drugoj republici. Napose su nabrojene sve šumarije i posjedi odn. radne organizacije (jednotky) I i II stupnja.

Organizacija i dokumenti redovite gradske uprave u Litomyšlu (Lidmila Dédkova). Najprije se govori o osnutku redovite gradske uprave, zatim o organizaciji uprave i konačno o arhivskoj građi koja je nastala djelovanjem gradske uprave. Uprava je bila podijeljena na opću, sudsku i gospodarsku. Razni spisi i uredske knjige o kojima pisac potanje piše potječu iz XVIII i XIX st.

Među »Vijestima« nalazi se na prvom mjestu izvještaj o međunarodnoj konferenciji »Okruglog stola arhiva« u Madridu 1962. Tu se raspravljalo o definiciji termina »arhiv«. Prema raznim odgovorima na prije izvršenu anketu izlazi da su mišljenja arhivista još uvijek podijeljena, pa dok jedni pod »arhivom« razumijevaju skup dokumenata, drugima je »arhiv« — ustanova, a trećima — zgrada (spremište, mjesto). Ostale su teme raspravljanja bile: arhivski dokument, arhivski fond, zadaća arhivske uprave, zadaća (služba) arhivista, upravni arhivi ili registrature, arhivi i registrature, arhiv i dokumentacija, arhivi i knjižnice, arhivi i muzeji.

Svojim čitateljima preporučujemo da čitaju češki »Sbornik.« U njemu će naći dosta toga što će se mutatis mutandis moći primijeniti i u našem arhivskom radu. Česi i Slovaci živjeli su više stoljeća zajedno s Hrvatima u istoj državi, pa nam je zato kulturna baština u mnogom slična, napose kod pisanih dokumenata.

J. Buturac

ARCHIVNÍ ČASOPIS. Godina 1963, 1—4, Prag

Arhivska uprava Ministarstva unutrašnjih poslova u Pragu izdala je tokom g. 1963. u nakladi Orbis N. P. 4 broja poznatog češkog arhivskog časopisa — Archivní časopis. Časopis uređuje Gabriela Čechova s redakcionim odborom.

Članci 1. broja: Zdeněk Šamberger, XII kongres KSČ i zadaci čehoslovačkog arhivstva; František Cigánek — Marie Vosková, Briga za čuvanje svih arhivskih dokumenata kod privrede; Rudolf Zuber, Vođenje registrature u gradskim i općinskim uredima u Jesenicama g. 1930-1945; Karel Jiskra, Problem vlažnosti zraka u arhivima; Josef Hanzal, Povijest patrimonijalnog arhivstva na početku XIX st.; Juraj Radimský, Lichtenštajnski arhivi u Čehoslovačkoj između dva rata.

U 2. broju nalaze se članci: Henrik Růžička, Korištenje arhiva za potrebe povijesne znanosti, njegova metoda i evidencija; Ivo Plecháček, Arhivi državnih štedionica; Vladimír Spáčil, Pitanje sređivanja i inventariziranja rimokatoličkih župskih arhiva na području Olomučke nadbiskupije (arhivi su razdijeljeni u 12 serija i veliki broj podserija); Josef Nuhliček, O potrebi suradnje arhivista i konzervatora; Josef Görner, Vlasnički odnosi obzirom na arhivalije u I. republici.

3. broj donosi članke: František Holec, Václav Vojtišek — arhivist i historik grada Praga; Juraj Frajdl — Henrik Růžička, O suvremenom stanju iskorištavanja arhivske građe za potrebe povijesne znanosti u istočnoj Češkoj; František Hoffman — Karel Jiřík, Kotarska statistička služba i njezini spisi; Michal Kušík, Mađarska arhivska pomagala (informativna pomagala) (u pregledu su nabrojene skladišne jedinice, arhivske jedinice i tri vrste arhivskih pomagala).

Članci u 4. broju: Miloslav Bělohlávek s kolektivom, Arhivi i povijesni rad u zapadnoj Češkoj g. 1958-1962; Václav Solle, Arhivi i škartiranje u sudskim registraturama i prokuraturi; František Čupr, Registraturni i arhivski postupak s tehničkom dokumentacijom u tvorničkim poduzećima; Bohumil Ježek, Arhivi državnih osiguravajućih zavoda.

Svakome broju dodano je nekoliko vijesti i osvrt na literaturu, uglavnom domaću.

Časopis se bavi raznim važnim arhivskim problemima: sređivanje arhivske građe; škartiranje (probiranje) spisa; čuvanje arhivske građe od pogibli vlage; restituiranje otuđene građe; potrebe povijesnog istraživanja. Iskustva čeških arhivista zaslužuju pažnju.

J. Buturac

THE AMERICAN ARCHIVIST, vol. 26, 1963. Nr. 2, 3

Nr. 2. Članak Philipa P. Brower-a: »The U. S. army's seizure and administration of enemy records up to World War II« (Neprijateljski spisi što ih je zaplijenila vojska SAD i administracija oko njih do II svjetskog rata) daje informativni pregled svih spisa, zbirki, te cjelovitih arhiva što su ih u vremenu od američkog oslobodilačkog rata u XVIII stoljeću do II svjetskog rata zaplijenile američke vojne snage. Popis te zaplijenjene arhivske građe je vrlo iscrpan i detaljno opisan. Brower iznosi historijate navedene građe, rukovanje njom od njene zapljene do restitucije, navodeći sve detalje koji su se zbili pri zapljeni pojedinih arhivskih jedinica kao i o njihovoj daljnjoj sudbini. Autor je u svome prikazu isključio II svjetski rat.

Zanimljiv polemičan članak objavio je profesor historije na sveučilištu u Delaware John A. Munroe pod naslovom »A brave man — or a foolish one«